

מסכת בכורות

הקדמה:

יש שלשה סוגי בכורים:

א. בכור בהמה טמאה – פטר חמור.

ב. בכור בהמה טהורה.

ג. בכור אדם.

מעניין לראות איך שמפרשה לפרשה ומחומש לחומש, התורה מוסיפה ומרחיבה בפרטים ובדינים השייכים לענייני הבכור.

בסוף פרשת בא (יג, ב) מופיע ציווי כללי: **קֹדֵשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם** ובְּבִהֵמָה לִי הוּא.

אך עדיין לא מבואר כיצד מתבטאת קדושה זו בפועל.

במשך הפרק מופיע שוב ציווי כללי (יג, יב-יג) **וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לָהּ**.

כאן נצטוונו להפריד ולהפריש את הבכור מן השאר.

ואחריו פירוט ביחס לכל סוג של בכור.

בכור בהמה טהורה:

וְכָל פֶּטֶר שֶׁנָּגַר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לָךְ הַזְּכָרִים – לָהּ.

אך עדיין לא מבואר, מה דיני הקרבן? מי אוכל את בשרו? האם ניתן לפדותו כמו שאר הבכורות? וכן מה דינו של בכור שאי אפשר להקריבו כיון שנולד בעל מום או שנפל בו מום?

בכור בהמה טמאה:

וְכָל פֶּטֶר חָמור – תִּפְדֶּה בְּשֶׁה, וְאִם לֹא תִפְדֶּה – וְעֵרְפָתוֹ.

אך עדיין לא מבואר, מה דינו של השֶׁה, מי מקבלו? והאם שֶׁה זה קדוש כתרומה או שהוא חולין כראשית הגז?

בכור אדם:

וְכָל בְּכוֹר אָדָם בְּבִנְיָד – תִּפְדֶּה.

אך עדיין לא מבואר, מה הסכום לפדיון?

בפרשת קרח (יה, טו-יז) בתוך מתנות הכהונה מופיעים הפסוקים הבאים:

כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכֹל בְּשָׂר אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לָהּ בְּאָדָם וּבְבְהֵמָה יִהְיֶה לָּהּ, אֵף פֶּדֶה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם, וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה, וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכָּךְ כֶּסֶף חֲמִשָּׁת שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה הוּא.

מבואר בפסוקים שיש דין פדיה לבכור אדם ולפטר חמור. פדיון פטר חמור כבר נתפרש בפרשת בא, ועתה אנו לומדים כיצד פודים את בכור אדם.

בהמשך (יה, יז-יח) הפסוקים עוסקים בדין בכור בהמה טהורה:

אֵף בְּכוֹר שׂוֹר אוֹ בְּכוֹר כֶּשֶׁב אוֹ בְּכוֹר עֵז – לֹא תִפְדֶּה, קֹדֶשׁ הֵם, אֵת דָּמָם תִּזְרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאֵת הַלֶּבֶם תִּקְטִיר אֵשָׁה לְרִיחַ נִיחֹחַ לָהּ, וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָּהּ, בַּחֲזוֹה הַתְּנוּפָה וּכְשׂוֹק תִּיָּמִין לָהּ יִהְיֶה. מבואר בפסוקים שלא ניתן לפדות בכור בהמה טהורה, ושבשרו נאכל לכהנים.

בפרשת ראה (טו, יט-כב) מופיעים הפסוקים הבאים:

כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךְ וּבְצִאֲנֶךָ הַזָּכָר – תִּקְדִּישׁ לָהּ אֱלֹקֶיךָ, לֹא תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׂוֹרֶךָ, וְלֹא תִגַּז בְּכוֹר צִאֲנֶךָ, לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ תֹאבְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֶתָּה וּבֵיתֶךָ.

בפסוקים אלו אנו לומדים על איסור גיזה ועבודה בבכור.

בפסוק לא מבואר מי אוכל את הבכור, שכן דין זה כבר התבאר בפרשת קרח שהבכור הוא ממתנות כהונה ונאכל לכהנים.

וכי יִהְיֶה בוֹ מוֹם פֶּסַח אוֹ עוֹר בַּל מוֹם רָע – לֹא תִזְבְּחֶנּוּ לָהּ אֱלֹקֶיךָ, בְּשַׁעֲרֵיךָ תֹאבְלֶנּוּ הַטְּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחְדוֹ כְּצִבִּי וְכֶאֱיִל.

מבואר כאן דין בכור שהוא בעל מום שאסור בהקרבה ונאכל אפילו ע"י טמא.

חלוקת הנושאים של המסכת:

פרק א עוסק בענייני פטר חמור.

פרקים ב עד ז עוסקים בענייני בכור בהמה טהורה.

בתוכם פרקים ה עד ז עוסקים בהגדרת המומים.

פרק ה במומי בהמה, ואגב כך פרקים ו-ז במומי אדם.

פרק ח עוסק בענייני בכור אדם.

פרק ט עוסק בדין מעשר בהמה.

פרק א

משנה א

נושא המשנה: בעלות הפוטרת בפטר חמור.

למי שייך פטר חמור? בפסוק כתוב הקדשתי כל בכור בישראל.

מה דינו של פטר חמור שקיימת בעלות של נכרי עליו?

מה דינו של פטר חמור שקיימת בעלות של כהן ולוי עליו?

משנה ב

נושא המשנה: 1. בהמה החייבת בפטר חמור. 2. היתר אכילה בבהמות ודגים.

מה דינו של פטר חמור שאינו דומה לאמו אלא למין אחר?

ואגב, מה דינה של בעל חי כזה לענין אכילה?

משנה ג - ד

נושא המשנה: 1. דיני ספק פטר חמור. 2. הבהמות שבהם פודים ודיניהם.

מה דינו של ספק פטר חמור? ספק יכול להיות בכמה אופנים:

1. שאין יודעים האם יש כאן בכלל 'בכור'.

2. שיודעים שיש כאן 'בכור', אך אין יודעים מי הוא הבכור.

3. שיודעים שיש כאן בכור, אך אין יודעים ממני נולד ומי חייב לפדותו.

בחצי השני של המשנה אנו לומדים את דיני הבהמה שבה פודים: במי פודים? מה דינו של

הפדיון?

משנה ה

נושא המשנה: במי פודים?

כמה אפשר לפדות פטר חמור? באיזה בעלי חיים? ובאיזה מצב?

משנה ו

נושא המשנה: זמן קיום המצוה.

מאיזה רגע קיים הבעלים את חיובו? מהפרשת השה או רק בנתינתו לכהן?

יש שתי נפ"מ:

1. האם צריך לתת שה נוסף כשמת השה לפני נתינה לכהן.

2. מה דינו של חמור שמת לפני נתינת השה לכהן.

משנה ז

נושא המשנה: 1. דין פטר חמור שלא נפדה. 2. דיני קדימה.

בפטר חמור נאמרו שני דינים: 1. פדיה. 2. עריפתו. מה קודם למה?

ואגב כך: מה היחס בין עוד מצוות 'כפולות'.

שלושה דוגמאות:

1. יעוד אמה העבריה לאדון לעומת פדיון.

2. יבום לעומת חליצה.

3. פדיית בהמה מההקדש ע"י הבעלים לעומת פדיה ע"י אדם אחר.

פרק ב

משנה א

למי שייך בכור בהמה טהורה? בפסוק כתוב הקדשתי כל בכור בישראל.

מה דינו של בכור בהמה טהורה שקיימת בעלות של נכרי עליו?

מה דינו של בכור בהמה טהורה שקיימת בעלות של בהן ולוי עליו?

נושא: בעלות הפוטרת בבכור בהמה טהורה.

משנה ב-ג